

Utdanningsloven

HØGSKOLEN I HARSTAD

S
k
r
i
f
t
s
e
r
i
e

ser. 478/1999:2
vho. 2

MOT FREMTIDENS UTDANNELSER -

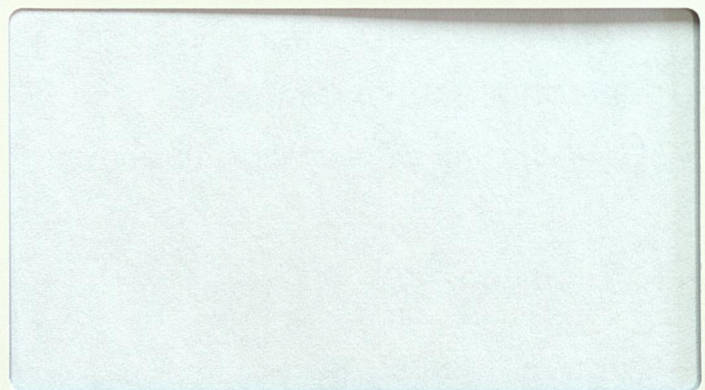
om skjønnheten og udyret i høgre utdanning

Terje Thomsen

HiH Skriftserie 1999/2 - Harstad College

80GA22037

Sen. 478/1999-2
del 2

MOT FREMTIDENS UTDANNELSER -

om skjønnheten og udyret i høgre utdanning

Terje Thomsen

HiH Skriftserie 1999/2 - Harstad College

HØGSKOLEN I HARSTAD
HARSTAD COLLEGE

Tittel		Nummer/Number
Mot fremtidens utdannelser - <i>om skjønnheten og udyret i høgre utdanning</i>		1999/2
		Sider/Pages
		18
Forfatter/Author		
Terje Thomsen		
Avdeling/Department	Prosjekt/Project	
Helse- og sosialfag		
Sammendrag/Abstract		
<p>Den teknologiske utviklingen påvirker hele samfunnet, også utdannelsessystemet. Den nye teknologiens inntog i undervisningsinstitusjonene kan kanskje best sammenlignes med udyret i Walt Disneys film skjønnheten og udyret: skremmende og farlig, uungåelig og upåvirkelig, men også spennende og forførende.</p> <p>For å antyde noe om hvordan fremtidens utdannelser kan se ut gjøres det først en kort didaktisk-filosofisk analyse av hovedtrekkene i undervisningsteknologien slik den historisk sett har fremstått. Dette fordi at grunnleggende forståelse av undervisningsteknologiens historiske kontekst er av stor betydning i prosessen med å utforme morgendagens utdannelser. Det ses så på mulige måter å organisere fremtidens utdanninger på.</p>		
Stikkord	Undervisningsteknologi - Undervisningsteknikk - Fleksibel utdanning	Key Words
ISBN	82-453-0117-5	ISSN
		0807-2698

MOT FREMTIDENS UTDANNELSER?

- om skjønnheten og udyret i høgre utanning

Forord

Den teknologiske utviklingen påvirker hele samfunnet, så også utdannelsessystemet. Den nye teknologiens inntog i undervisningsinstitusjonene kan kanskje best sammenlignes med udyret i Walt Disneys film skjønnheten og udyret: skremmende og farlig, uungåelig og upåvirkelig, men også spennende og forførende.

For å antyde noe om hvordan fremtidens utdannelser kan se ut, skal vi først gjøre en kort didaktisk-filosofisk analyse av hovedtrekkene i undervisningsteknologien, slik den historisk sett har fremstått. Dette fordi at grunnleggende forståelse av undervisningsteknologiens historiske kontekst er av stor betydning i prosessen med å utforme morgendagens utdannelser. Vi skal så se litt på noen mulige måter å organisere fremtidens utdanninger på, og hvem vet, kanskje vi finner skjønnheten?

Harstad, 18. februar 1999

Terje Thomsen

Høgskolelektor

Innhold

MOT FREMTIDENS UTDANNELSER?	1
Forord	1
Innhold	2
Teknologi som hjelpemiddel i pedagogisk praksis	3
Teknikk eller teknologi?	3
Verdi- og menneskesyn.....	4
Undervisningsteknologi som basis for vurdering og læring	5
Systemtenkning i læremiddelsammenheng.....	6
Materiell-metode systemer (MMS).....	8
Teknologenes ideal og filosofenes skrekk?.....	8
Utdanningsinstitusjonen og samfunnet	9
Studenten - kunnskapsprodusent eller kunnskapsreprodusent?	9
Finnes det gode undervisning?.....	10
Kan man lære noe av historien?	10
Skjønnheten og udyret	11
Visjonen «utdanning til alle der de er»	12
Høgskolen i samfunnet.....	13
Teknologien og den «tradisjonelle undervisningen»	13
Det parallelle klasserom -om bruk av toveis lyd-bilde utstyr	14
Internett basert utdanning.....	15
Tradisjonell desentralisert-deltids utdanning	15
Løsning: Nære studier for fjerne studenter?.....	15
Litteratur.....	17

Teknologi som hjelpemiddel i pedagogisk praksis

«Teknologi er fremgangsmåter menneskene har utviklet for å nå sine mål, arbeide lettere og samarbeide bedre» (KUF, 1993:21)

Slik innledes det nye læreplanverket for grunnskolens kapittel om teknologi og kultur. Påstanden er lett å si seg enig i - for det er vel nettopp slik at det knapt er noe annet som har hatt mer innvirkning på det moderne mennesket enn nettopp teknologien. Utvikling av IKT (Informasjons og Kommunikasjons Teknologi) har ført samfunnet over i en ny dimensjon hvor problemstillinger endres fra å skaffe informasjon til å avgrense informasjon. Der hvor gårdagens horisont var vår egen lille sandkasse, er dagens horisont blitt verden.

Teknikk eller teknologi?

Ny teknologi får stadig en mer sentral plass innen undervisningsorganisering. Selv om det finnes mange sprikende syn på innføring av teknologi som hjelpemiddel i skoleverket, synes det som om det alment akseptert at det ikke er mulig å reversere den teknologiske utviklingen. Et sentralt poeng i undervisningssammenheng blir derfor ikke å mobilisere til et korstog for eller mot bruk av ny teknologi, men mer et spørsmål om hvordan vi på en best mulig måte kan nytte de teknologiske nyvinninger i en læringssituasjon.

I denne debatten er det viktig å unngå en dreining av debatten i retning av at teknologien er den eneste premissleverandør i det pedagogiske utviklingsarbeidet. Ved å ukritisk følge alle teknologiske nyvinninger vil vi snart kunne komme i en situasjon hvor teknologien ikke bare blir et hjelpemiddel, men hvor denne vil legge så sterke føringer på undervisningen at den vil fremstå som en ambassadør for et mer eller mindre rendyrket instrumentalistisk undervisningssyn lik det vi kan finne innenfor såkalt programmert undervisning¹

¹ Programmert undervisning opptrer i alt fra enkle hefter til relativt avanserte dataprogrammer. Målet med denne undervisningen er å bryte lærestoffet ned i små avgrensede trinn slik at vi kan lede studenten gjennom et opplegg hvor de til slutt vil ende opp med kunnskap om et spesifikt emne, for eksempel et tekstbehandlingsprogram eller for den saks skyld hvordan en radiosender virker.

Selv om undervisningsteknologi i sitt vesen krever et strengt instrumentalistisk kunnskapssyn er det klart at det i enkelte sammenhenger vil være klare fordeler med å nytte denne type læremidler, men da i en mer undervisningsteknisk sammenheng, for eksempel ved drill.

Verdi- og menneskesyn

Som antydnet overfor er innføring av ny teknologi ikke bare et spørsmål om utstyrskjøp, men kanskje like mye et spørsmål om institusjonens grunnleggende verdi- og menneskesyn, et spørsmål om hva studentene skal lære, et spørsmål om hva læring er, eller for den saks skyld et spørsmål om hva fagpersonalet skal gjøre.

For å rydde litt opp i begrepene er det ut fra overnevnte viktig å klargjøre skillet mellom undervisningsteknologi på den ene siden og undervisningsteknikk på den andre siden. Undervisningsteknikk refererer i denne sammenhengen utelukkende til bruk av tekniske hjelpemidler i undervisningen. Dette kan gjerne være høyteknologiske hjelpemidler som dataprogram, interaktiv video, toveis lyd-bilde og lignende, men det forutsettes brukt som en del av undervisningen der dette faller naturlig inn som en del av et hele, hvor det i hvert enkelt tilfelle foreligger en faglig fundert begrunnelse for bruk av teknologi.

Undervisningsteknologi er derimot en tenkemåte som søker å gi en «vitenskapelig tillemping av kunnskap for praktiske formål» (Handal, 1973:37) noe som medfører en utstrakt bruk av pre-produserte undervisningsopplegg og læremiddelpakker. Sagt med andre ord:

«Undervisningsteknologi representerer en systemorientert didaktisk ramme for forståelse, tilrettelegging og kontroll av lærings- og undervisningsprosesser. Det som særlig kjennetegner denne formen for pedagogisk tenkning, er dens vekt på nedbryting og styring av læreprosessen gjennom spesifisering av delmål». (NPU, 1988:221)

Undervisningsteknologiens tilhengere presenterer ofte dette som muligheter til å utvikle en slags «A til Å» guide for hvordan god undervisning skal gjennomføres. Bakgrunnen for dette var - og er fortsatt - å ivareta at alle studenter skal tilbys et likt undervisningsopplegg på

samme fag uansett hvor i landet de rent geografisk befinner seg. IKT (Informasjons og Kommunikasjons Teknologi) kan således være et verktøy til å drive forsøksvirksomhet med nye organisasjonsformer og alternativ ressursbruk i skolen (St. meld. 1987-88:37).

Dersom vi setter dette inn i den pågående debatten om nye arbeidsoppgaver, alternative organisasjonsformer og strukturer, kommer vi inn på noe som av mange oppfattes som et langt skritt i retning av en mer kontrollerbar foreleserrolle, med pedagogisk personale som undervisningsfunksjonærer heller enn som kunnskapsprodusenter. Uten å ta videre stilling til disse spørsmålene, er jeg av den oppfattning av at tiden nå er inne for at de akademiske institusjonene igjen bør ta en ny og mer grunnleggende kunnskaps- og verdidebatt.

Vi må faktisk helt tilbake til eksperimenteringen med såkalte materiell-metode systemer for snart tredve år siden for å finne tilsvarende forsøk på omveltning i undervisningssystemet som den vi i dag gjennomgår, men med en forskjell: under 60- og 70-tallets debatter syntes pedagogenes og didaktikernes engasjement å være et helt annet enn under dagens «teknologiske revolusjon» i utdannings-norge.

For å trekke noen paralleller til gårdagens skoledebatt skal vi derfor gå litt tilbake til teknologi-teknikk eksemplet med programert undervisning. Vi antydte at slike opplegg nok kunne være brukbare som tekniske hjelpemidler ved for eksempel drill, men at det var en forutsetning å ha et reflektert forhold til bruk av slike hjelpemidler. Vi skal derfor gå litt tilbake i tid for å se på noen av undervisningsteknologiens ideologiske grunntrekk.

Undervisningsteknologi som basis for vurdering og læring

For å nærme seg undervisningsteknologiens basis for vurdering og læring rettet gårdagens undervisningsteknologer sin oppmerksomhet mot alle sider av undervisningsprosessen. Deres pedagogiske systemtenkning var sterkt inspirert av en adferdspsykologisk tenkemåte som var svært utbredt i USA på 50- og 60-tallet, hvor spesielt det militære brukte disse teoriene for å gi opplæring innen relativt klart avgrensede områder. Siden ble denne tenkemåten adoptert av amerikansk industri og næringsliv. Fra næringslivet er det ikke langt til undervisningssektoren

hvor disse ideene snart fikk stor gjennomslagskraft, noe som ikke minst skyltes «sputniksjokket»² i 1957. Et siste viktig poeng er at undervisningsteknologene ikke først og fremst var opptatt av substansen i undervisningen, men så på undervisningsteknologien som et universelt instrument som kunne nyttes ved tilnærming til enhver undervisningsoppgave uansett art og omfang (se for eksempel NOU 1978:26).

Systemtenkning i læremiddelsammenheng

For å lykkes med dette var det viktig å utforme undervisningsopplegg på en slik måte at det var mulig å uttrykke mål i klare adferdstermer som objektivt sett lot seg måle. Gitt et slik instrumentelt syn på undervisning, vil evaluering foregå ved at man ut fra klare mål utreder noen oppgaver som studentene skal kunne løse når undervisningen avsluttes. Studentene testes da med standardiserte oppgaver for å kontrollere at målet for undervisningen er nådd.

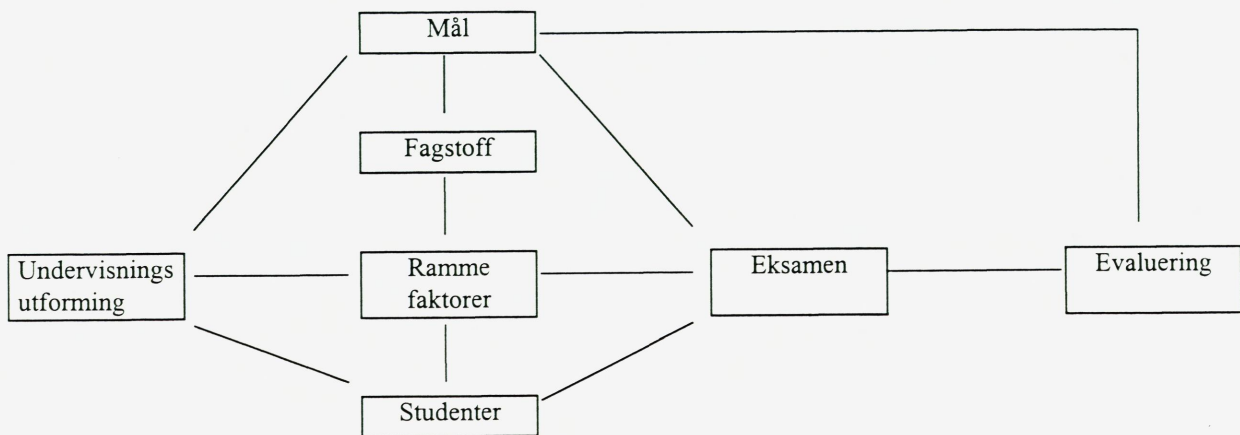
Slike standardiserte tester - som skulle sikre en nasjonal standard på studentene ble utviklet etter prinsipper man hadde funnet frem til gjennom eksperimentering i læringspsykologiske laboratorier.

Selv om mange kognitive psykologer talte varmt om læreprogrammernes muligheter, fant vi de største pådriverne for denne tenkningen blant de mer behavioristiske orienterte psykologene med Skinner i spissen. Fellestrekkene for alle tilhengerne av denne tenkningen var en genuin tro på å kunne utvikle en objektiv, utprøvet og lære(r) sikker undervisning med den enkelte stuend i sentrum, i det studenten selv kunne arbeide seg frem i sitt eget tempo.

«[...] læreren kom bare inn i bildet gjennom den veiledning som var nødvendig for å finne fram til de riktige moduler i det undervisningsteknologiske system. Det ble endog fra lærerhold ytret frykt for at et stort antall lærere ville bli gjort overflødige i skolen hvis disse ideene ble realisert i større utstrekning» (Bjørndal, 1982:25)

² «Sputnik-sjokket» rammet den vestlige verden i 1957 da russerne klarte å sende opp sitt første romskip. Det var ingen som trodde at russene hadde denne teknologien, og hele den vestlige verden ble sjokkert. Noe måtte gjøres, og som vanlig når noe går galt må en ha noen å legge skylden på, og denne gangen - som så mange ganger før - ble det konkludert med at skoleverket var for dårlig, og at det måtte læres av næringslivet slik at vi ikke ble liggende etter russerne i det teknologiske kappløpet.

Undervisningsteknologenes instrumentelle kunnskapssyn, med klart definerte mål og stor grad av målbar kunnskap, gjorde det naturlig å tenke i retning av pre-produserte undervisningsopplegg hvor det faktisk ble utviklet utdanningsteknologiske modeller som mest minte om tekniske koblingskjemaer som kunne følges fra punkt til punkt for å utvikle «gode» undervisningssystem.

Figur 1 - Illustrasjon av et undervisningssystem (Handal, 1973:25)

Som vi ser av figuren vil målet (øverst) ideelt sett være det elementet som har den styrende funksjon, hvor fagstoff, undervisningsutforming, prøver og rammefaktorer som ressurser, tid, økonomi, utstyr og lignende får en støttefunksjon for å «løfte» studentene opp til det mål som planen forutsetter. Ved å betrakte figuren som et økologisk system ser vi at alle elementene må være i balanse med hverandre for at figuren skal kunne fungere, elementene må være optimalt samstemte med hverandre.

Et problem med figuren - som nok ofte oppleves i dagens skoleverk - er en disharmoni mellom mål og ressurser (rammefaktorer) noe som i stor grad vil påvirke resultatet. Det er sikkert flere lærere i dagens skole som vil være tilbøyelig til å mene at det for eksempel er rammefaktorene som i praksis har overtatt styringen heller enn målene.

Materiell-metode systemer (MMS)

Et eksempel på den undervisningsteknologiske tenkningen finner vi i materiell-metode systemene som er en «kombinasjon av læremidler og arbeidsformer som er samordnet til en helhet, og som gjennom utprøving har vist seg å føre til et fastlagt mål (Dale, 1970:129)

Bruken av materiell-metode systemer forutsetter at læremidlene og læregjennomgåelsen av bestemte delmomenter på forhånd er omhyggelig utvalgt og tilrettelagt for studenten. En annen viktig forutsetning for MMS-systemene er at arbeidsmetoden studenten følger vil være avgjørende for hvorvidt innlæringens mål blir nådd i det systemet forutsetter ett sett med kontrolloppgaver som skal føre eleven den beste vei gjennom materiell-metode opplegget.

En siste komponent i MMS-systemet er studenten - eller «*det dynamiske elementet i systemet*» (op.cit., egen utheving) Dersom man i et ferdig utprøvd materiell-metodesystem skifter ut for eksempel en ferdigprodusert videoforelesning med en annen som ikke dekker akkurat det samme problemområdet, vil dette i sin ytterste konsekvens kunne føre til at eleven ikke mestrer enkelte av kontrolloppgavene, hvilket igjen fører at han ikke kan arbeide seg videre utover i lærestoffet.

Teknologenes ideal og filosofenes skrekk?

Som tidligere nevnt var MMS-systemet avhengig av en harmoni mellom de ulike delsystemene (se. fig. 1), og at det lett kunne oppstå problemer dersom denne harmonien av en eller annen grunn ble brutt. Utover undervisningsteknologiens praktiske problemer var det også en rekke fremtredende pedagoger og filosofer som kritiserte denne tenkingen ut fra blant annet ut fra undervisningsteknologiens grunnleggende verdi- og menneskesyn.

En av de mest markerte motstanderne av den undervisningsteknologiske tenkemåte var professor Jon Hellesnes. Han argumenterte for at utviklingen som gikk i retning av teknologisk pedagogikk var en utvikling i «avpolitiserende og inndoktrinerende retning» (Hellesnes, 1975:62). Dette så Hellesnes som farefullt da han mente at en, når en ble utsatt for inndoktrinering, lærte seg å forstå sin egen situasjon med autoriteters tanker i stedet for å lære seg å bruke sin egen fornuft (ibid.)

Man mente også at MMS-systemenes tankegang om programert undervisning nødvendigvis innebar en læregang som gikk over de små lærested, og som var abstrahert av den helheten som utgjorde enheten mellom disse lærestegene. Lærestegene sto i utvetydig forhold til hverandre og læregangen ble derfor abstrakt og refleksjonsløs (i.flg. Hellesnes, 1975:64). Den faktaorienterte student som kunne svare på alle spørsmål uten å stille spørsmål ble teknologenes ideal og filosofenes skrekk.

Utdanningsinstitusjonen og samfunnet

Det kanskje mest dramatiske uttrykket for undervisningsteknologiens menneske- og kunnskapssyn finner vi hos den svenske undervisningsteknologen Bo Eriksson som definerte undervisningsteknologi som en metode for å få i stand et system som kunne bli i stand til å produsere individer som på en «tilfredsstillende måte motsvarer de funksjoner det er bruk for i det moderne samfunn.» (Eriksson, 1970:351, egen oversettelse)

At dette ikke er tanker som er foreldet kan vi blant annet se hos Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) som i rapporten «Kunnskap er makt» fra 1991 konkluderte med at «Departementets [KUF's] hovedoppgaver bør være å:

- *Formulere utdanningspolitiske mål som både retter seg mot utdanningssystemet som helhet, og mot enkelte nivåer og gjøre dem operasjonelle.*
- *Evaluerer i hvilken grad målene når, med særlig vekt på kvalitet i undervisningen og effektiv ressursutnyttelse [...]*» (NHO, 1991:29)

Videre heter det at «[...] Bevilgninger bør knyttes til aktivitet og oppnådde resultater.» (ibid.)

Studenten - kunnskapsprodusent eller kunnskapsreprodusent?

Et annet av hovedtemaene i debatten for drøyt tjue år siden var nettopp undervisningsteknologiens menneskesyn, en snakket om det indoktrinerte (studenten som

objekt - kunnskapsreprodusent) versus det politiske mennesket (studenten som subjekt - kunnskapsprodusent). Både som samfunnstøtte og opprører ville den indoktrinerte avstå fra å tenke selv, og dermed avstå fra å ta ansvar og initiativ. En indoktrinert person blir derfor mer å regne som et objekt for styring enn et selvstendig tenkende subjekt. (se for eksempel: Hellesnes, 1975; Haavelsrud, 1979).

For å kunne nærme oss en bestemmelse av hvilke krav som bør stilles til innholdet i undervisningen, er det behov for å se kunnskap i lys av subjektivitet såvel som objektivitet. Det vil si at innholdet i undervisningen må være farget av menneskets subjektive oppfatning av hva som er viktig, men også av de lover som et samfunn objektivt sett er underlagt. (Haavelsrud, 1979:81)

Finnes det gode undervisning?

Innen den progresivistiske tradisjonen er dialogen ett av mange viktige kjennetegn på god undervisning. Det vil si at den gode undervisningen i stor grad bygger på en dialog mellom deltakerne (lærer og student) og premissene for undervisningen.

Den gode undervisning skal således søke å bidra til identifisering av problemer og konflikter i samfunnet og de betingelser som ligger til grunn for dem - både ut fra historisk diagnostisk, prediktiv og preskriptiv kunnskap. Likeledes må taktikk og strategi for handling, og selve handlingen for løsning av problemer som blir behandlet gå inn som kunnskapsområder i den gode undervisning. Samt stimulere til engasjement og aktiv deltakelse i utviklingen av samfunnet. Progresivistene idealiserte således tankegangen om studenten som subjekt, og det politiserte mennesket. Haavelsrud (1979) sa det så sterkt som at en politisert person ikke var offer for sin egen historie, men med på å skape den (i motsetning til den indoktrinerte).

Kan man lære noe av historien?

Etter å ha sett på gårdagens debatt vil det være naturlig å stille spørsmålet om det i dag finnes gode pedagogiske argumenter for nye teknologiske måter å organisere undervisningen på, eller om undervisningsinstitusjonene er i ferd med å bli fanget i en teknologisk «felle».

Med tanke på hvilke konsekvenser en utvikling i retning av et mer undervisningsteknologisk samfunn vi få for den enkelte lærer og student, både med tanke på kunnskapssyn, lærer- og ikke minst studentroller er det forbausende at dette fenomenet har tiltrukket seg så lite oppmerksomhet i den senere pedagogiske debatt.

Det at debatten manger gjør imidlertid ikke de viktige spørsmålene fra 60- og 70-tallet mindre aktuelle i dag: *På hvilke premisser skal utdanningsinstitusjonene utvikles, av hvem og mot hva?*

I gårdagens debatt sto forkjemerne for undervisningsteknologien på en linje hvor de syntes å mene at undervisningsteknologien ved å fremme tilpassing ble rettferdiggjort som rasjonell, fornuftig og god. I en bedriftsøkonomisk kontekst betyr dette at individene blir tilpasset næringslivets behov.

Vi ser altså at nøkkelordene *tilpassing og effektivitet* er like aktuell i dagens debatt som det var for snart tredivye år siden, og at disse nøkkelordene har holdt seg varme opp gjennom hele perioden. Et eksempel på disharmoni mellom investeringer i teknologi og kompetanse/vilje til bruk av denne kan vi finne i artikkelen «språklaboratoriernes sørgelige skjebne» hvor Josephine Stenersen skriver om hvordan man trodde teknologisering av språkundervisning ville effektivisere og forbedre denne, og hvorfor dette ikke skjedde. Hun pekte på spesielt på at utviklingen av nye hjelpemidler må skje med utgangspunkt i pedagogiske og didaktiske spørsmål, og så muligens la teknologien være en del av svaret (Stenersen, 1991) Det må ikke bli omvendt: at vi har alle svar (teknologien), men mangler spørsmålene (faget). (j. fr. Grepperud, 1991)

Skjønnheten og udyret

Enkelte har hevdet at den nye teknologiens inntog i skoleverket er den største nyvinning siden boktrykkerkunsten. Uten å helle alt for mye kaldt vann i blodet til entusiastene, vil vi minne om Charlie Chaplin i spillefilmen «Modern Times» - er det et slikt spesialisert samfunn vi ønsker oss må nok studentene i større grad tilpasses samfunnet og næringslivet. Den nye

teknologiens inntog i undervisningsinstitusjonene kan således sammenlignes med udyret i Walt Disneys film om skjønnheten og udyret: skremmende og farlig, uungåelig og upåvirkelig, men også spennende og forførende. Den nye teknologien er kommet, og den er kommet for å bli. Vårt mål kan derfor ikke være å bekjempe den, selv Davids kamp mot Goliat ville fått bedre odds enn utdanningsinstitusjonenes kamp mot teknologien. Det vi må håpe på er at det oppstår en samhandling mellom to samtidige prosesser når teknologi og kultur møtes. Slik at teknologien både former og blir formet når den integreres i nye kulturelle sammenhenger. I utdanningssystemet vil det således ikke være snakk om ny teknologi eller ikke, men om hvilken plass den nye teknologien skal få i fremtidens utdannelser.

Visjonen «utdanning til alle der de er»

«Både grunn- og etterutdanningen for voksne bør i størst mulig grad være etterspørselstyrt, fleksibel, tilgjengelig og tilpasset den enkelte person og den enkelte bedrifts behov.»
(St.meld. 42:1997-98 s. 33)

I den senere tids debatt om skole- og utdanning har varianter av begrepet «livslang læring» vært sentrale, det kan nevnes utredninger som Nordisk Ministerråds «Gulltavlene i gresset», Buerutvalgets «Ny kompetanse» (NOU 1997:25) og st. meld. 1997-98:42 (Kompetanse-reformen). Fellesnevneren for disse har vært å predikere budskapet om at utdannelsesektoren går fra å være noe som skjer innenfor institusjonens fire vegger til å bli noe som skjer «overalt - alltid» for å bruke Heimevernets valgspråk. Tanken om livslang læring og utdanning til alle uavhengig av ståsted og akademisk nivå er blitt svært sentrale brikker i utformingen av kompetansesamfunnet. Ikke minst fordi at en satsing på etter- og videreutdanningsreformer vil få flere positive ringvirkninger. For det første har vi nytten den enkelte arbeidstaker og arbeidsplass henter ut av at det generelle kompetansenivået blant ansatte og i organisasjonen økes. Videre vil en systematisk satsing på etter- og videreutdanning kunne skape en større fleksibilitet på arbeidsmarkedet lik den vi for eksempel ser i Danmark i dag hvor det langt på vei er organisert en utdanningskarusell hvor utdanningspermisjoner og lønnstillskudd til arbeidsledige kombineres. Colombusegget består i kombinasjonen av lønnstillskudd til arbeidsledige og utdanningspermisjoner, slik at ansatte med mangelfull utdanning kan få denne, men arbeidsledige kan gå inn i deres jobber for en periode og på denne måten skaffe seg en tilknytning til arbeidsmarkedet. Et siste poeng jeg vil nevne er at en satsning på denne

type etterutdanning vil være inflasjonsdempende i og med at økt overskudd tas ut i form av kompetansehevende tiltak i stedet for som lønn (se for eksempel Thomsen, 1996:42 pp.).

Høgskolen i samfunnet

«Det potensialet som ligger i bruk av fjernundervisning og ny teknologi i undervisningen er ikke fullt utnyttet. Økt satsing på etter- og videreutdanning i tiden fremover vil medføre økt behov for fjernundervisningsopplegg i flere type studier. Dette stiller lærestedene overfor nye utfordringer både organisatorisk og pedagogisk»

(St. meld. 1997-98:39 s. 50)

Tanken om å kombinere vårt tradisjonelle forsknings- og undervisningsunivers med høgteknologiens virtuelle er en forførende tanke som har vært tenkt mer enn en gang. Kan dette være måten å forene liv og lære for «kunnskapssamfunnet»?

De teknologiske mulighetene ligger der, faget og den gode undervisning ligger også der - som den alltid har gjort. Spørsmålet blir derfor hvordan vi skal kombinere det beste i teknologien med det beste av fagstoff tuftet på en basis med gode og velfunderte pedagogiske metoder å organisere læring på.

Utfordringen til den høgre utdanningssektoren blir således å treffe markedet - i en tid hvor kompetanse blir stadig viktigere, men hvor ungdomskullene blir stadig mindre opplever vi nå en ganske markert nedgang i søkertall til våre studier. Dersom vi ikke endrer fokus fra tradisjonell til mer fleksibel læring er jeg redd for at vi om relativt kort tid vil erfare at gode studietilbud må legges ned - ikke fordi behovet forsvinner, men fordi våre tradisjonelle organisasjonsmodeller effektivt vil blokkere potensielle søkeres reelle muligheter til å delta som studenter.

Teknologien og den «tradisjonelle undervisningen»

Som vi tidligere har antydnet vil spørsmålet bli *hvordan* det beste innen teknologi kan hjelpe institusjonene til å nå studentene *uten* å gå på akkord med de til enhver tid gjeldende faglige standarder eller institusjonens grunnleggende kunnskaps- og menneskesyn. Brukt fornuftig

kan således ny teknologi være en viktig støttespiller i fremtidens utdannelser. Noen eksempler:

Det parallelle klasserom -om bruk av toveis lyd-bilde utstyr

Et scenario som stadig oftere trekkes opp er idèen om «det parallelle klasserom» (CTU, 1998:21) hvor læring kan organiseres på en rekke ulike måter, en kan tenke seg at foreleseren befinner seg på ett sted og studentene på et annet, koblet sammen av avnsert toveis lyd-bildeteknologi. Eller en kan tenke seg at en foreleser har en ordinær forelesning i ett auditorium, hvor det er studenter både i auditoriet og hvor også studenter kan delta aktivt i undervisningen fra andre steder.

Det nye med dette er ikke selve pedagogikken, men heller måten å organisere undervisningen på. I et moderne utstyrt auditorium - spesielt beregnet for denne type undervisning - vil hverken bruk av tavle, transparenter eller for den saks skyld video være noe problem i det alt kan overføres digitalt til de studentene som følger undervisningen uavhengig av hvor de måtte befinne seg.

En kan for eksempel tenke seg en situasjon hvor en kan hente inn en utenlandsk gjesteforeleser som fra sin base i for eksempel Florida kan holde en forelesningssekvens for studenter ved en eller flere institusjoner i Norge. Kostnaden med denne måten å organisere undervisning på er forsvinnende liten i forhold til kostnadene - og tiden - med å få den samme foreleseren til Norge.

Et annet eksempel kan være at en foreleser ved en institusjon har studenter som geografisk er plassert flere plasser, hvor man kan seriekoble toveis lyd-bildeutstyr og på den måten kanskje nå 5-6 studentgrupper samtidig. Som et supplement til praksisveiledning vil også bruk av denne teknologien kunne ha store fordeler, man kan følge studenter tettere opp samtidig som man ikke øker reisefrekvensen for de ansatte - dette er slik jeg ser det meget aktuelt for oss som er en høgskole i Nord-Norge som geografisk skal dekke hele landet på noen fag, landsdelen på andre fag og regionen på resten av våre studietilbud.

Internett basert utdanning

Den internett baserte undervsiningen er i skuddet som aldri før, men heller ikke her dreier det seg om noe annet enn en ny måte å organisere tradisjonell undervsining på. I langt de fleste tilfellene snakker vi egentlig bare om tradisjonell brev-undervsining hvor oppgaveheftene er byttet ut med internettbaserte hjemmesider, og svarbrevene ekvivaleres med elektronsik mail.

Systemet har imidlertid store potensialer i forhold til for eksempel internettkonferanser, hvor man kan legge spørsmål og kommentarer inn i en database, og på den måten utveksle erfaringer eller få hjelp og veiledning der man måtte ønske det. Det siste nye på denne fronten er såkalte «real-time» konferanser hvor man kan diskutere direkte på internett - akkurat på samme måte som en telefonkonferanse.

Tradisjonell desentralisert-deltids utdanning

Den tradisjonelle destenralisere utdanningen er ofte basert på samlinger lagt en eller annen plass, gjerne i et slags rullingssystem mellom forskjellige plasser i distriktet og på institusjonen. Ved Høgskolen i Harstad har den desentraliserte vernepleierutdanningen vært organisert på denne måten siden oppstarten for over ti år siden, veiledning og gruppearbeid mellom samliger har i stor grad vært basert på brev, telefax og telefon.

Løsning: Nære studier for fjerne studenter?

På mange måter kan det synes som om de fleksible utdanningsprogrammene, som gjerne kan være en kombinasjon av det overnevnte, blir morgendagens løsninger på kompetansetilførsel i samfunnet - spesielt innenfor utdanning av «godt voksne», og innenfor etter- og videreutdanningsfeltet. Da dette er grupper som ofte er lite mobile, og som derfor ofte ikke kan nytte seg av mer tradisjonelle utdanningstilbud.

For disse gruppene vil sannsynligvis tilpassede studieopplegg hvor det nyttes en kombinasjon av samlinger (desentraliserte og på campus), toveis lyd-bilde forelesninger, veiledninger og gruppearbeid samt internettbaserte informasjonskilder være svært gode alternativ dersom dette brukes på en reflektert måte. Rent samfunnsmessig er dette en måte å trekke det beste ut av kompetansepotensialet blant befolkningen.

Vi kan tenke oss et eksempel hvor en godt voksen person som har bodd hele sitt voksne liv i en bygd, og jobbet som assistent på en institusjon, gis tilbud om å utdanne seg til verne- eller sykepleier via et fleksibelt utdanningsopplegg. Dette kan være en måte å bidra til å løfte en dyktig assistent til å bli en ennå dyktigere fagperson. Rent menneskelig vil vedkommende få en faglig- og en personlig utvikling gjennom et slikt opplegg, samtidig som den samfunnsmessige gevinsten vil være at vi sannsynligvis får en fagperson som blir værende ved institusjonen over tid, noe som vil skape stabilitet og forrutsigbarhet.

Det er ikke mange som vil bestride at teknologien er i ferd med å bidra til en vridning av fokus innen høgre utdanning, som en støtte til utdanningsreformer, og som bidragsyter til idealet om livslang læring. Det som ikke må glemmes, er at det er faget og pedagogikken som må styre der teknologien skal støtte.

Litteratur

- Bjørndal, Bjarne «Et studium i lærebøkernes didaktikk», Pedagogisk forskningsinstitutt, Oslo, 1982
- CTU «Grænseløs uddannelse», Center for Teknologistøttet Uddannelse, København (DK), 1997
- CTU «IKT som strategisk ressource», Center for Teknologistøttet Uddannelse, København (DK), 1998
- CTU «Videokonferanse i uddannelsessektoren», Center for Teknologistøttet Uddannelse, København (DK), 1998
- Grepperud, Gunnar Teknologi er svaret - men hva var spørsmålet? i «Nytt pedagogisk tidsskrift» 2/91, Universitetsforlaget, Oslo, 1991
- Haavelsrud, Magnus (red) «Indoktrinering eller politisering», Universitetsforlaget, Oslo, 1979
- Handal, Gunnar (m.fl.) «Universitetsundervisning», Akademisk forlag, København (DK), 1973
- Hellesnes, Jon (m.fl.) «Pedagog eller funksjonær?», NOVUS, Oslo, 1975
- NHO «Kunnskap er makt», Næringslivets hovedorganisasjon, Oslo, 1991
- NOU 1978:26 «Læremidler i skole og voksenopplæring», Kirke- utdannings- og forskningsdepartementet, Oslo, 1978
- SOFF 1998:1 «Med fjernstudenten i fokus», Sentralorganet for fjernundervisning på universitets- og høgskolenivå, Tromsø, 1998
- SOU 1998:84 «Flexibel utbildning på distans», Distansutbildingskommittè (DUKOM, Utbildningsdepartementet, Stockholm (S), 1998
- St. meld. 1997-98:39 «Om dimensjonering av ulike studier innenfor høgre utdanning», Kirke- utdannings- og forskningsdepartementet, Oslo, 1998
- St. meld. 1997-98:42 «Kompetansereformen», Kirke- utdannings- og forsknings- departementet, Oslo, 1998
- St.meld. 1987-88:37 «Om datateknologi i skole og opplæring», Kirke- utdannings- og forskningsdepartementet, Oslo, 1988
- Stenersen, Josephine språklaboratoriernes sørgelige skjebne i «Norsk pedagogisk tidsskrift» 6/91, Universitetsforlaget, Oslo, 1991

- Støkken, Anne Marie «Fjernstudenten», Arbeidsforskningsinstituttet, Oslo, 1993
- Thomsen, Terje «Mer kunnskap til flere?», Universitetet i Tromsø, Tromsø, 1996
- Thomsen, Terje «Tromsnett -fra begynnelse til slutt?», Statens utdanningskontor i Troms, Tromsø, 1997
- Winther-Jensen, Thyge «Undervsining og menneskesyn», Akademisk forlag, Odense (DK), 1989

Publikasjonsliste fra Høgskolen i Harstad

Fra og med 1996 ble tidligere publikasjonsserier ved Høgskolen i Harstad erstattet med en **Skriftserie** og en **Arbeidsnotatserie**.

Skriftserien - ISSN 0807-2698

- 1999/2 **Terje Thomsen:** «Mot fremtidens utdannelser - om skjønnheten og udyret i høgre utdanning». (ISBN 82-453-0117-5) Kr. 50,-
- 1999/1 **Rolf Utkvitne:** «Harstad og nyetableringer i detaljhandelen». (ISBN 82-453-0115-9) Kr. 90,-
- 1998/20 **Rikke Gürgens:** «Regiroller og teaterorganisering. Casestudie av Bentein Baardsons regi av 'Garmann & Worse & Co' på Rogaland teater.» (ISBN 82-453-0114-0) Kr. 130,-
- 1998/19 **Tore Høgås:** «Deconstructing and Reconstructing the Text: Intertextualities of Literature, Body, and Nature in Jane Smiley's A Thousand Acres.» (ISBN 82-453-0113-2) Kr. 130,-
- 1998/18 **Harald Torsteinsen:** «Om å skynde seg langsomt. Hvordan skape oppslutning om organisasjonsreformer i kommunesektoren?» (ISBN 82-453-0112-4) Kr. 40,-
- 1998/17 **Truls Erikson:** «Intellektuell kapital: Hvilke grep må til?» (ISBN 82-453-0111-6) Kr. 40,-
- 1998/16 **Ruben Moi:** «Voice and Vision - An analysis of the Allegorical Aspects in Seamus Heaney's Oevre» (ISBN 82-453-0110-8) Kr. 120,-
- 1998/15 **Tore Einar Johansen / Kjell Toften:** «Retraining of Russian Military Officers - a feasibility study» (ISBN 82-453-0109-4) Kr. 50,-
- 1998/14 **Alexander Kwesi Kassah:** «The Community Idea» (ISBN 82-453-0107-8) Kr. 50,-
- 1998/13 **Alexander Kwesi Kassah:** «Community-Based Rehabilitation in the city: A case of Jamestown-Accra, Ghana» (ISBN 82-453-0105-1) Kr. 50,-
- 1998/12 **Kjell Toften:** «Chain Integration in the Norwegian Hotel Industry - industry overview, causes, and some strategic implications (ISBN 82-453-0104-3) Kr. 50,-

- 1998/11 **Baard Borge:** «NS' mange ansikter: Innholdsanalyse av et propagandaskrift fra 1944» (ISBN 82-453-0103-5) Kr. 70,-
- 1998/10 **Truls Erikson:** «Entrepreneurial Capital - The Emerging Venture's Most Important Asset & Competitive Advantage» (ISBN 82-453-0098-5) Kr. 40,-
- 1998/9 **Anne Marit Bygdnes:** «Toalett-trening av mennesker med psykisk utviklingshemming. En teoretisk drøfting og et empirisk bidrag». (ISBN 82-453-0097-7) Kr. 120,-
- 1998/8 **Tanja Susann Ihlhaug/Leif Hugo Hansen:** «Medbestemmelse eller mer bestemmelse? - bruker lederne de tillitsvalgte?» - *En undersøkelse om ledelsesatferd og ansattes medbestemmelsesrett i kommunal virksomhet i Troms Fylke.* (ISBN 82-453-0096-9) Kr. 90,-
- 1998/7 **Kjell Toften:** «Express Reiser - Scandinavian Package Tour Industry» (ISBN 82-453-0095-0) Kr. 40,-
- 1998/6 **Stein Mikkelsen:** «Safe Community - Symbol and Co-operation. A study of inter-sectoral co-operation and development in a Norwegian community» (ISBN 82-453-0094-2) Kr. 50,-
- 1998/5 **Truls Erikson:** «A Study of Entrepreneurial Intentions Among a Cohort MBAs - The Extended Bird Model». (ISBN 82-453-0093-4). Kr. 50,-
- 1998/4 **Arild Wikan:** «4 Periodicity in Leslie Matrix Models with Density Dependent Survival Probabilities» (ISBN 82-453-0092-6) Kr. 70,-
- 1998/3 **Arild Wikan:** «Dynamical Consequences of Reproductive Delay in Leslie Matrix Models with Nonlinear Survival Probabilities» (ISBN 82-453-0091-8) Kr. 70,-
- 1998/2 **Terje Thomsen:** «Gruppeintervjuet - avgrensning, anvendelse og anvisning» (ISBN 82-453-0089-6) Kr. 50,-
- 1998/1 **Alexander Kwesi Kassah:** «Community Based Rehabilitation and Stigma Management by Physically Disabled People in Ghana». (ISBN 82-453-0088-8) Kr. 50,-
- 1997/17 **Tore L.Jensen:** «Interorganizational Governance Structure and Outlet Economic Performance». An Application of Accounting Data in Interorganizational Performance Measurement. (ISBN 82-453-0088-8) Kr. 110,-

- 1997/16 **Tore L.Jensen:** «En analyse av ukedagseffekter i futuresmarkedet for elektrisk kraft». (ISBN 82-453-0086-1) Kr. 50,-
- 1997/15 **Baard Borge:** «Krig, oppgjør og nasjonal konsensus - Etterkrigsoppjørenes sosiale virkninger i Nederland, Danmark og Norge». (ISBN 82-453-0084-5) Kr. 50,-
- 1997/14 **Tore Einar Johansen:** «Myter og virkelighet om samer - 'de e forskjell på folk og finna'» (ISBN 82-453-0083-7) Kr. 40,-
- 1997/13 **Eli Samuelsen:** «Den besværlige tiden» - Betragtninger om praksisopplæringen i sykepleierutdanningen (ISBN 82-453-0082-9) Kr. 50,-
- 1997/12 **Eli Samuelsen:** «Du er ikke verdig en plass i herberget - Refleksjon over etikk og etiske vurderingers plass i sykepleien» (ISBN 82-453-0081-0) Kr. 50,-
- 1997/11 **Vegard A. Schancke/Miriam G. Lukwago:** «A Programme for Early Intercultural Psychosocial Intervention for Unaccompanied Minor Asylum Seekers and Refugees (EM) - a Group Approach» (ISBN 82-453-0080-2) Kr. 50,-
- 1997/10 **Hilde Nordahl-Pedersen:** «Alternativ medisin og skolemedisin - en paradigmediskusjon» (ISBN 82-453-0068-3) Kr. 50,-
- 1997/9 **Inger Aksberg Johansen:** «Reminisens i et interaksjonsperspektiv - En kvalitativ undersøkelse basert på intervju med eldre og sykepleiere» (ISBN 82-453-0079-9) Kr. 120,-
- 1997/8 **Aud Merethe Alme:** «Lønnsreform og ledermobilitet - Metodiske tilnærminger og resultater» (ISBN 82-453-0078-0) Kr. 70,-
- 1997/7 **Truls Erikson:** «Should Managerial Competence be in the Retail Growth Performance Equation?». (ISBN 82-453-0076-4) Kr. 50,-
- 1997/6 **Børre Kristiansen/Steinar Johansen:** «Rammer for omsorg - Alternative modeller for organisering av Hamarøy Bygdeheim» (ISBN 82-453-0071-3) Kr. 70,-
- 1997/5 **Truls Erikson:** «Retail Profit Performance and The Relationship to Marketing Outcomes and Financial Structure» (ISBN 82-453-0075-6) Kr. 50,-
- 1997/4 **Rolf Utkvitne:** «Kompetanse i Detaljhandelen». (ISBN 82-453-0064-0) Kr. 70,-

- 1997/3 **Hilde Nordahl-Pedersen (red.):** «Konferanserapport fra Helsedagene i Nord-Norge 1996». (ISBN 82-453-0069-1). Kr. 150
- 1997/2 **Truls Erikson:** «A Study of Career Choice Intentions Among a Cohort HBS MBA Candidates. The Ajzen Model». (ISBN 82-453-0074-8). Kr. 70,-
- 1997/1 **Truls Erikson:** «An Empirical Study of Entrepreneurial Choice Intentions Among a Cohort of MIT Sloan Fellows. The Shapero Model». (ISBN 82-453-0072-1) Kr. 50,-
- 1997 **Stine Margrethe Hem/Ådne Danielsen/Anne Marie Bakken:** «Ansvarsreformen i Kvæfjord - En stor oppgave til en liten kommune». (ISBN 82-90586-49-3, i samarbeid med Diaforsk) Kr. 190,-
- 1996/1 **Arne-Johan Johansen:** «Fra Dårkiste til normalisert omsorg». (ISBN 82-453-0063-2). Kr. 100,-

Arbeidsnotatserien - ISSN 0809-2567

- 1999/1 **Rolf Wynn:** «Sykdomslære. En innføring i noen sykdommers årsaker, symptomer og behandling». Et kompendium for helsefagstudenter generelt og vernepleierstudenter spesielt. (ISBN 82-453-0116-7) Kr. 80,-
- 1998/2 **Kjell Toften:** «Reiselivsnæringen i et markedsføringsperspektiv - en introduksjon» Et kompendium for RE 4 Turistmarkedsføring (ISBN 82-453-0108-6) Kr. 70,-
- 1998/1 **Anne Marit Bygdnes:** «Toalett-trening av psykisk utviklingshemmede» (ISBN 82-543-0099-3) Kr. 70,-
- 1997/2 **Aud Merethe Alme:** «Prosjektskisse: Tjenestemannsorganisasjoner og forvaltningsreformer». (ISBN 82-453-0085-3) Kr. 50,-
- 1997/1 **Truls Erikson:** «Applying the Canonical Structure of Analysis by Means of Algebra on Managerial Competence and Retail Growth Performance Variables». (ISBN 82-453-0077-2) Kr. 40,-

Bestilling av publikasjoner

Jeg bestiller herved:

Navn på serien	Nummer	Forfatter	Tittel	Pris
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Ved samlet kjøp over kr. 500 dekker Høgskolen i Harstad porto/frakt - ellers kommer porto i tillegg.

Navn:

Organisasjon:

Adresse:

Postnr. /sted:

Tlf.: Fax:

Vennligst fyll ut skjemaet og returner til:

Høgskolen i Harstad, 9400 Harstad
Tlf.: 77 05 81 00 Fax: 77 05 81 01

Visste
du at...

Depotbiblioteket

77sd 99 560

... Høgskolen i Harstad med sine ca 1.000 studenter er blant landets minste høgskoler. Et godt studiemiljø og en uformell tone med nærhet og god oppfølging av den enkelte student preger skolen. Ved årsskiftet 1996/97 flyttet vi inn i nye lokaler som ligger idyllisk og sentralt plassert ved byens havnepromenade.

... våre to fagavdelinger - økonomi-/samfunnsfag og helse-/sosialfag - gir flere studiemuligheter blant ulike grunnutdanninger og videreutdanninger:

Grunnutdanninger:

- Varehandel og distribusjon
- Økonomi og administrasjon
- Reiseliv og turisme
- Engelsk grunnfag
- Statsvitenskap grunnfag
- Barnevernpedagogutdanning
- Sykepleierutdanning
- Vernepleierutdanning

Videreutdanninger:

- Revisjon
- Internasjonal handel
- Ledelse og organisasjon
- Helse- og sosialadministrasjon
- Rehabilitering
- Psykiatrisk sykepleie
- Reiseliv og turisme

... foruten ordinære undervisningsoppgaver og kurs påtar Høgskolen i Harstad seg også forsknings- og utredningsoppdrag for næringslivet og det offentlige. Våre ca. 60 fagansatte innehar høy kompetanse og dekker et bredt faglig spekter: Økonomi/administrasjon, sosialøkonomi, ledelse/organisasjon, statistikk, statsvitenskap, sosialantropologi, sosiologi, engelsk, matematikk, pedagogikk, spesialpedagogikk, vernepleie, psykologi, sykepleievitenskap, matematikk, jus.

Post- og besøksadresse: Havnegata 5, 9400 Harstad

Telefon 77 05 81 00. Telefaks 77 05 81 01

Internett: <http://www.hih.no>

HØGSKOLEN I HARSTAD

